

Emilija
Tumė

Nomadės šokis

Išraiškos
šokio pradininkės
Danutės Nasvytės
kūrybinė biografija

baltos lankos

Emilija Tumė

Nomadės šokis

Išraiškos šokio pradininkės
Danutės Nasvytytės kūrybinė biografija

baltos lankos

Prologas

1936 m. vasara

1936 m. vasarą pasaulio dėmesys buvo nukreiptas į Berlyną. Nacistinė Vokietija rengėsi visus nustebinti organizuodama vasaros olimpinės žaidynes. Pirmą kartą istorijoje olimpiada Berlyne buvo transliuojama per televiziją, kurios „vaizdai dar daugiausiai neryškūs, migloti“¹². Šiam įvykiui buvo pastatytas apie 100 000 žiūrovų talpinantis monumentalus, neoklasicizmo stiliaus Olimpinis stadionas¹³. Šalia olimpiinių žiedų šmėžavo svastikos, o prieš žydus nukreipti užrašai iš viešųjų erdvių trumpam dingo. Atidarymo dieną dalyvių ir žiūrovų sveikino valdžioje jau įsitvirtinęs fiureris Adolfas Hitleris. Į dangų kilo šimtai balandžių, apgaulingai skelbiančių taiką. Žaidynės turėjo pasauliui skleisti žinią apie stiprią, galingą, vieningą nacių Vokietiją ir rodyti arijų pranašumą¹⁴.

Šį išpūdį turėjo sustiprinti olimpiinių žaidynių atidarymo vakarą surengtas festivalis „Olimpinis jaunimas“. Temsiant stadionas buvo apšviestas ryškių prožektorių šviesų. Pasigirdus pirmiesiems muzikos akordams, aikštę užplūdo tūkstančiai vaikų ir paauglių. Ritmingai judėdami, jaunieji atlikėjai stadione šoko, žaidė, dainavo. Žiūrovus turėjo

stebinti jų suformuoti olimpiniai motyvai, pavyzdžiui, susikertantys žiedai. Scenoje buvo galima išvysti pasakojamas skirtingas istorijas: žaidžiančius laimingus vaikus keitė herojiška vyrų kova, o šią – moterų rauda. Pasirodymus vainikavo džiaugsmingas finalas. Apgalvotos detalės, kostiumai, spalvų ir garsų dermė, užgęstantys ir vėl įsižiebian-tys prožektoriai turėjo kelti žiūrovų susižavėjimą¹⁵. Olimpiniam stadione kartu su jaunaisiais šokėjais pasirodė ir gerai žinomi valdžios atrinkti menininkai, tarp kurių buvo Mary Wigman, Haraldas Kreutzbergas, Gret Palucca. Žiūrovai galėjo išgirsti plačiai atpažįstamą muziką (pavyzdžiui, kompozitoriaus Ludwigo van Beethoveno kūrybą). Taip bandyta sukurti vienybės, bendrystės iliuziją¹⁶.

Besigėrintys reginiu žiūrovai nežinojo, kad kelios savaitės iki olimpiados nacių valdžia staiga pakeitė sprendimą ir neleido savo kūrybos pristatyti vokiškojo ekspresyvaus šokio tėvu laikomam Rudolfui von Labanui. Šį choreografą sukurti pasirodymą Berlyno olimpinėms žaidynėms ir suorganizuoti panašiu metu vyksiantį tarptautinį šokių festivalį buvo pakvietęs reicho liaudies švietimo ir propagandos ministras Josephas Goebbelsas. R. von Labanas buvo pasirinktas neatsitiktinai – šokio teoretikas ir praktikas buvo pelnęs didžiulį autoritetą šalyje. Jo šokio ir judesio išraiškos tyrimai XX a. antrajame dešimtmetyje davė pradžią šokio formai, pavadintai *Ausdruckstanz*. Tačiau dabar, stadione banguojant šokėjų kūnams ir mirgant prožektorių šviesoms, buvo aišku, kad R. von Labano dienos Vokietijoje suskaičiuotos¹⁷.

Olimpiados atidarymo vakarą kartu su tūkstančiais sporto aistruolių Berlyne stebėjo ir dvidešimtmetė lietuvė Danutė Nasvytytė. Lietuva žaidynėse nedalyvavo, tačiau sportininkams ir sporto mėgėjams iš Lietuvos į Vokietijos sostinę buvo suorganizuotos ekskursijos¹⁸. Tarp šių ekskursantų turėjo būti ir Danutė. Tą vakarą, turbūt užgniaūžusi kvapą, ji stebėjo šokėjų pasirodymus. Iki tol tik iš pasakojimų ir nuotraukų pažįstamą naująjį šokį ji pagaliau išvydo savo akimis¹⁹. Būdama ryžtinga, Danutė dar spėjo nuvykti pas žymųjį choreografą R. von Labaną ir parodyti, ką moka. Paprašiusi pagalbos ir paklaususi, ar ji galėtų šokti, iš R. von Labano išgirdo: „Mein Kind, Sie müssen tanzen“ (vok. „Vai, keli, tu privalai šokti“)²⁰.